

Voorstel aan de gemeenteraad

Nota Regionale Aanpak Dakloosheid U16 2024-2030

Beleidsveld	Maatschappelijke opvang
Organisatieonderdeel	Maatschappelijke Ontwikkeling
Opsteller	Shirley Koenders, Nanda Lamme
Kenmerk	12949973
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De Nota Regionale Aanpak Dakloosheid U16 2024-2030 vast te stellen, waarin de kaders voor de gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid door de U16-gemeenten zijn vastgelegd.

Deze regionale gezamenlijk inzet is in deze nota uitgewerkt in drie pijlers:

1. Preventie 2. Wonen 3. Toegang (&opvang)

Door preventie, lokale voorliggende voorzieningen en door het realiseren van voldoende woonplekken werken we binnen de regio gezamenlijk aan het verminderen van dakloosheid. Waarmee regionaal in gezamenlijkheid gewerkt wordt om de druk op de opvang te verminderen.

Door wijkgericht en integraal te werken, en binnen de U16 concrete afspraken te maken en waar mogelijk samen op te trekken en ervaringen te delen kan effectiever ingezet worden op het voorkomen van dakloosheid

De structurele Rijksmiddelen van EUR 3,693 miljoen in te zetten voor de uitvoering van deze aanpak. De extra middelen zijn inzetbaar voor het realiseren van projecten die uitvoering geven aan doelen en acties of voorzien in randvoorwaarden, zoals opgenomen in deze nota. Dit kan voor iedere gemeente anders zijn. Niet iedere U16 gemeente is even groot en/of heeft gelijke problematiek. Verdeling van de middelen vindt jaarlijks dan ook plaats naar inwonersaantal. Uitgangspunt is dat de projecten niet uit andere middelen gefinancierd kan worden.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Samenvatting

Met deze regionale aanpak Dakloosheid U16 wordt regionaal invulling gegeven aan het landelijke actieplan Aanpak Dakloosheid en de regionale visie Beschermd Wonen met als doel om dakloosheid terug te dringen. Het vormt een belangrijke stap in de beweging naar voren, om meer lokaal woonplekken en ondersteuning 'in de wijk' te organiseren. Waardoor mensen, ook met een ondersteuningsvraag, zoveel als mogelijk zelfstandig thuis kunnen (blijven) wonen.

Door preventie, lokale voorliggende voorzieningen en door het realiseren van voldoende woonplekken werken we binnen de regio gezamenlijk aan het verminderen van dakloosheid. Waarmee regionaal in gezamenlijkheid gewerkt wordt om de druk op de opvang te verminderen.

Context

Aanleiding

Dak- en thuisloosheid is een groeiend probleem. Het aantal dak- en thuisloze mensen binnen de U16 neemt steeds verder toe. Hoewel de aard en omvang van de problematiek verschilt per gemeente, hebben alle gemeenten hiermee te maken. Er wordt een groter beroep gedaan op opvang door verschillende doelgroepen en de complexiteit van vragen en behoeften van mensen neemt toe. Er melden zich meer mensen voor opvang en inloopvoorzieningen en er is een toename in het gebruik van de Koudweerregeling.

In Utrecht zien we een verdere verslechtering in de situatie van mensen door verblijf op straat en een stijging van overlast. Uitstroom uit maatschappelijke opvang naar zelfstandig wonen wordt bemoeilijkt door het tekort aan woningen. Daarnaast zien we dat mensen vaker en sneller dakloos raken. Een echtscheiding, financiële problemen, situaties die vooral door het gebrek aan betaalbare woningen al voldoende zijn voor het verlies van een dak boven je hoofd. Ter illustratie: Het Vierde Huis meldt in haar jaarverslag over 2023 dat 'dreigende dakloosheid' de reden is in 20% van alle urgentieaanvragen en dit aantal met 224 in 2023 160% hoger ligt dan in 2022.

Ook zien we een autonome groei van dakloze EU-(arbeids)migranten en dakloze ongedocumenteerde mensen. Landelijk beleid voor deze groepen is er niet of niet toereikend en onzeker vanaf 2025.

De combinatie van grote tekorten aan passende huisvesting en de toekomstige bezuinigingen ook in het sociaal domein, maken dat we als stad en regio Utrecht de komende jaren voor een enorme uitdaging staan. We zien dat een groot gedeelte van de mensen is geholpen met een zelfstandige woonplek en eventuele ondersteuning thuis. Voor een deel van de mensen is, door de combinatie van (multi) problematiek, (tijdelijk) opvang nodig.

In december 2022 presenteerden de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volksgezondheid en Sport het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis. Met dit nationaal actieplan wordt invulling gegeven aan het verdrag van Lissabon. Het plan zet in op een verschuiving in de manier waarop we kijken naar en omgaan met dakloosheid; onder andere op basis van het gedachtegoed van de wetenschappelijk onderbouwde methode Housing First en het advies van de commissie Dannenberg "Van beschermd wonen naar een beschermd thuis".

De aanpak richt zich op het voorkomen van dakloosheid en het bieden van een woning voor iedereen. De nadruk verschuift van opvang naar permanente huisvesting, eventueel met begeleiding. Alle betrokken partijen hebben zich in bestuurlijke afspraken gecommitteerd aan de integrale meerjarige aanpak van het Nationaal Actieplan Dakloosheid, waaruit de regionale Aanpak Dakloosheid nu is voortgekomen.

Deze regionale aanpak geeft naast invulling van het Nationaal Actieplan Dakloosheid ook nadere invulling aan de regionale visie maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16.

Deze regionale koers kent drie doelstellingen:

- Inzetten op voorkomen en herstel;
- Verschuiving naar meer ambulante hulpverlening;
- Gezamenlijk doorontwikkelen en sturen op het zorglandschap.

De regionale Aanpak Dakloosheid is in samenwerking met alle U16-gemeenten uitgewerkt. Zoals vermeld bij het beslispunt op pagina 1 van dit Raadsvoorstel, is deze gezamenlijke regionale inzet verdeeld over drie pijlers:

1. Preventie
2. Wonen
3. Toegang (& opvang)

Recent hebben alle colleges ingestemd met de inhoud van deze aanpak en zich, onder voorbehoud van vaststelling door de Utrechtse gemeenteraad, gecommitteerd aan de uitwerking en uitvoering hiervan.

Juridische context

Binnen de U16 wordt de aanpak van dak- en thuisloosheid voorgesteld, op basis van drie pijlers:

- (1) het voorkomen van dak- en thuisloosheid (preventie);
- (2) het voorzien in voldoende woonplekken voor kwetsbare doelgroepen (wonen);
- (3) het voorzien in een vangnet en passende interventies voor mensen die alsnog dak- of thuisloos raken (toegang).

De regionale aanpak heeft als doel om te voorkomen dat mensen binnen de U16 gebruik moeten maken van de maatschappelijke opvang. De aanpak is gebaseerd op de landelijke aanpak en geeft invulling aan de kaders zoals opgenomen in het regioplan Beschermd Wonen. De kaders voor de inrichting en de toegang van de maatschappelijke opvang zijn beschreven in de afzonderlijke, maar samenhangende Nota Utrecht Onderdak.

De gemeente Utrecht is centrumgemeente voor de maatschappelijke opvang en op grond van de artikelen 1.2.1, aanhef en onderdeel c, en 2.3.5, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Wmo verantwoordelijk om opvang te bieden aan daklozen die niet in staat zijn zich op eigen kracht, met gebruikelijke hulp, met mantelzorg of met hulp van andere personen uit zijn sociale netwerk te handhaven in de samenleving. Utrecht voert deze taak uit voor de U16 regio. Op basis van landelijke afspraken en het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) organiseert Utrecht opvang voor kwetsbare EU-(arbeids)migranten en ongedocumenteerde mensen.

De raad is op basis van artikel 108 en 147, tweede lid, van de Gemeentewet bevoegd om kaders vast te stellen ten aanzien van nieuw beleid. Deze beleidsnota is richtinggevend voor bestaande en toekomstige inkoop en subsidies ten aanzien van het voorkomen van dak- en thuisloosheid, het voorzien in voldoende woonplekken voor kwetsbare doelgroepen en de opvang en ondersteuning van (dreigend) dakloze mensen.

Beslistermijn

De raad wordt gevraagd de nota vast te stellen op 20 februari 2025, omdat uitstel een risico meebrengt voor de continuïteit van diverse projecten en voorzieningen in de stad Utrecht en de U16 die uit Rijksmiddelen voor dakloosheid worden betaald. De beslissing is randvoorwaardelijk voor de doorontwikkeling van de regionale aanpak van dakloosheid.

Beoogd effect

In 2030 wordt dak- en thuisloosheid en gebruik van de maatschappelijke opvang in de regio U16 zoveel mogelijk voorkomen en zijn er in alle gemeenten voldoende duurzame en stabiele woonplekken voor kwetsbare doelgroepen, met passende ondersteuning. Als iemand toch dak- of thuisloos raakt zijn er in de hele regio snelle, passende en effectieve interventiemogelijkheden beschikbaar, die erop gericht zijn dat iemand zo snel mogelijk alsnog beschikt over een duurzame en stabiele woonplek met passende ondersteuning.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

- [Raadsbesluit Beleidsnota 'Utrecht Onderdak'](#) (27 juni 2024)
- [Raadsbrief Eindrapportages Living Lab Eerst een Thuis](#) (19 juni 2024)
- Regionale (U16) raadsinformatieavond (12 juni 2024)
- [Raadsbesluit Beleidsnota Wmo 'Samen leven, samen zorgen'](#) (maart 2024)
- [Raadsbrief Voortgang regioplan U16 Beschermd Wonen](#) (29 november 2023)
- [Raadsbrief Aanpak kwetsbare dakloze EU-arbeidsmigranten](#) (4 juli 2023)
- [Raadsbrief Stand van zaken Living Lab Eerst een Thuis](#) (5 juli 2022)
- [Regioplan Beschermd Wonen U16 \(utrecht.nl\)](#)

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De Nota Regionale Aanpak Dakloosheid U16 2024-2030 vast te stellen, waarin de kaders voor de gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid door de U16-gemeenten is vastgelegd, met de ambitie om dak- en thuisloosheid in de regio U16 in 2030 zoveel mogelijk te beëindigen en het beroep op maatschappelijke opvang maximaal terug te dringen. De Nota Regionale Aanpak Dakloosheid sluit tevens aan bij het gemeentelijk beleid Utrecht Onderdak.
Argumenten	
1.1	<u>De problematiek van dakloosheid is groot en complex en vraagt om een regionale brede, domeinoverstijgende aanpak.</u> Over gemeenten, domeinen, organisaties en wetten heen samenwerken is een randvoorwaarde om het aantal (dreigend) dakloze mensen te verminderen. Deze beleidsnota biedt kaders en handvatten om de domeinoverstijgende aanpak regionaal en lokaal concreet invulling te geven. Een sterke samenwerking tussen de fysieke, sociale, medische en veiligheidsdomeinen is noodzakelijk. Maar ook binnen het sociaal domein zelf tussen jeugd, zorg, werk & inkomen en schuldhulpverlening. Door wijkgericht en integraal te werken, en binnen de U16 concrete afspraken te maken en waar mogelijk samen op te trekken en ervaringen te delen kan effectiever ingezet worden op het voorkomen van dakloosheid.
1.2	<u>De oplossing van het dakloosheidsprobleem ligt niet bij opvang, maar het voorkomen van dakloosheid en het bieden van voldoende en passende woonoplossingen.</u> Inzet op het voorkómen van dakloosheid en het bevorderen van uitstroom naar (zelfstandig) wonen vraagt lokale gemeentelijke inzet. Activiteiten omschreven in deze aanpak gaan om het versterken van bestaanszekerheid, het verbeteren van de uitvoeringspraktijk en het bevorderen van (zelfstandig) wonen. Dit zijn thema's waarop met name lokaal veel te doen is. De regionale aanpak dakloosheid biedt een basis voor concrete afspraken over taken en verantwoordelijkheden van iedere lokale gemeente binnen de U16.
1.3	<u>MO-centrumgemeente Utrecht en de regio U16 geven met deze aanpak invulling aan de bestuurlijke afspraken omtrent het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis.</u> Met de ondertekening van het Nationaal Actieplan Dakloosheid op 5 december 2022 committeren de Nederlandse gemeenten zich aan de ambitie om per 2030 een eind te maken aan dakloosheid. In de bestuurlijke afspraken bij het Nationaal Actieplan Dakloosheid hebben gemeenten afgesproken om hier gezamenlijk aan te werken op basis van een regionaal plan van aanpak.

1.4	<u>Het voorgestelde beleid sluit aan bij de regionale visie op dakloosheid zoals vastgelegd in de regionale Koers Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen.</u>
	De visie met betrekking tot de aanpak van dakloosheid is vastgelegd in de Regionale Koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen (2017). In de Regionale koers hebben de U16-gemeenten en maatschappelijke partners met elkaar afgesproken de volgende beweging te maken: - Zowel maatschappelijke opvang als beschermd wonen wordt veel meer lokaal 'in de wijk' georganiseerd. - Ondersteuning, bescherming en behandeling wordt zo veel mogelijk in de thuissituatie ingezet, waardoor de kwaliteit van leven stijgt en kwetsbare inwoners zelfstandig kunnen wonen en onderdeel zijn van de samenleving. Het in deze beleidsnota voorgestelde beleid sluit aan bij deze visie.
1.5	<u>Het voorgestelde beleid sluit aan bij de regionale beweging zoals vastgelegd in het Regioplan Beschermd Wonen 2024-2028 en het Uitvoeringsprogramma Beschermd Wonen 2024-2025.</u>
	De Regionale Koers vormt de basis voor het Regioplan Beschermd Wonen 2023-2028 en het Uitvoeringsprogramma Beschermd Wonen.
1.6	<u>De regionale aanpak dakloosheid hangt nauw samen met de beleidsnota Utrecht Onderdak</u>
	De regionale aanpak dakloosheid is nauw verbonden met de beleidsnota <i>Utrecht Onderdak</i> en sluit aan bij het gemeentelijk beleid van de gemeente Utrecht. In deze regionale aanpak beschrijven we hoe iedere gemeente binnen de regio, in opvolging van het Utrechtse beleid Onderdak, lokaal dakloosheid zo veel mogelijk kan voorkomen. Dit doen we door middel van preventie, het versterken van lokale voorliggende voorzieningen en het realiseren van voldoende en geschikte woonplekken. Samen werken we binnen de regio aan het verminderen van dakloosheid, waarbij de nadruk ligt op het verminderen van de druk op de opvangcapaciteit. Op deze manier dragen we gezamenlijk bij aan een meer duurzame en integrale oplossing voor dakloosheid, in lijn met de doelstellingen van het beleid <i>Utrecht Onderdak</i> .
Kantttekeningen/ Risico's	
1.1	<u>De druk op de opvang blijft voorlopig hoog en vraagt lokale inspanningen van elke gemeente</u>
	De druk op de opvang is fors. Afgelopen jaren is de capaciteit van de maatschappelijke opvang tijdelijk opgehoogd. Het is de vraag hoe de toekomst zich, gezien de landelijke politieke koers en de (financiële) schaarste zich ontwikkelt. Juist met de activiteiten in deze aanpak wordt afgesproken dat in iedere gemeente lokaal ingezet gaat worden op het voorkomen van dakloosheid en het realiseren van voldoende en passende woonplekken. Daarmee beogen we de druk op de opvang terug te dringen en de mensen sneller van een passende woonplek te voorzien.
1.2	<u>Ook na 2030 zullen nog mensen dakloos raken</u>
	Het is onvermijdelijk dat mensen in de toekomst dakloos raken. Met deze aanpak willen we er in ieder geval voor zorgen dat zo min mogelijk mensen nog dakloos worden. Door te voorzien in voldoende duurzame en stabiele woonplekken in elke gemeente. En door te zorgen voor een sterke sociale basis voor elke inwoner en goede lokale voorzieningen waardoor mensen in hun eigen omgeving passende ondersteuning kunnen krijgen als ze dat nodig hebben.

Financiën

Om alle U16 gemeenten lokaal in staat te stellen activiteiten uit te voeren, die bijdragen aan het voorkomen van dakloosheid worden de jaarlijkse Rijkmiddelen van EUR 3,693 miljoen ingezet. Een deel van dit bedrag wordt gereserveerd voor algemene en gezamenlijke activiteiten. Het overige deel wordt naar rato van inwonersaantal gereserveerd voor iedere gemeente. Plannen die bijdragen aan het voorkomen van dakloosheid en aansluiten bij de gestelde kaders in de beleidsnota kunnen hiermee worden bekostigd. Vanuit de gezamenlijke verantwoordelijkheid om lokaal te werken aan preventie en wonen. Middels een gezamenlijke voortgangsrapportage wordt uw raad over de voortgang van de activiteiten in deze aanpak geïnformeerd.

Vervolg

De aanpak loopt tot en met 2030. De doorontwikkeling en uitvoering wordt regionaal vormgegeven en vastgelegd in tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Per pijler van de regionale aanpak worden indicatoren vastgesteld om de beweging te monitoren. Over de ontwikkelingen wordt de raad jaarlijks via een voortgangsrapportage geïnformeerd.

Toezeggingen

In het plan van aanpak wordt voldaan aan de volgende toezeggingen:

- M272 Het volwassen leven goed beginnen kan niet op straat: aanpak dakloosheid
- M274/Toezegging 5512 Maak echt werk van Housing First
- M76/Toezegging 359 De beste bescherming is eerst een thuis
- M403/Toezegging 551 Visie opvang dakloze mensen
- Toezegging 587 over het aanbieden van het regionaal plan van aanpak dakloosheid
- Toezegging 745/M258 Zeggenschap over Utrecht Onderdak

Participatie

De gemeenten binnen de U16 hebben in het najaar van 2023 bestuurlijk besloten om gezamenlijk een regionale aanpak voor dakloosheid te ontwikkelen. In het voorjaar van 2024 is, samen met zorgaanbieders, woningcorporaties en belangenorganisaties, de pijlers van deze aanpak nader ingevuld. Dit gebeurde onder andere tijdens een dialoogtafel op 28 maart 2024. Betrokken partijen kregen daarbij de gelegenheid om feedback te geven op de conceptversie van het plan van aanpak ('80%-versie'). In oktober 2024 werd een herziene versie van de beleidsnota ('95%-versie') gedeeld, waarop de partijen opnieuw konden reageren.

Communicatie

Uitvoerende organisaties en belangenbehartigers hebben meegedacht in de ontwikkeling. Na goedkeuring wordt deze aanpak met de stakeholders gedeeld. Bij verdere uitwerking en uitvoering worden partners, cliëntorganisaties en belangenbehartigers betrokken. De media worden via een persbericht geïnformeerd.

(Niet)Referendabel

De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming

- Regionale Aanpak Dakloosheid U16 2024-2030

Bijlagen informatief

-